

Innst. S. nr. 226

(2001-2002)

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Olav Gunnar Ballo, Inga Marte Thorkildsen, Anne Helen Rui og Bjarne Håkon Hanssen om endringer av regelverket slik at rusede personer som er til fare for seg selv sikres medisinsk vurdering, eventuelt medisinsk behandling eller overvåking

Dokument nr. 8:105 (2001-2002)

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

Stortingsrepresentantene Olav Gunnar Ballo, Inga Marte Thorkildsen, Anne Helen Rui og Bjarne Håkon Hanssen har den 21. mars d.å. fremsatt følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige endringer i politiloven § 9 slik at bestemmelsen sikrer at helsepersonell involveres ved innbringelse av personer til politiarrest som på grunn av rus kan være til fare for seg selv. Forslag til tilsvarende bestemmelser må fremmes for personer som innbringes til barnevernets institusjoner. For mindreårige må det fremmes forslag til bestemmelser om skjerpet tilsyn."

I begrunnelsen for forslaget vises det til to saker omtalt i media, som ytterligere har aktualisert spørsmålet om rusede personer i politiets og barnevernets varetekt er sikret nødvendig medisinsk vurdering, eventuelt medisinsk behandling eller overvåking.

Politiloven § 9 gir i dag politiet adgang til å innbringe berusede personer som "forstyrrer den offentlige ro og orden eller den lovlige ferdsel, forulemper andre eller volder fare for seg selv eller andre". Den som innbringes kan settes i arrest eller bringes til avrusing, og politiet skal om nødvendig besørge medisinsk undersøkelse.

I politiinstruksen er det gitt nærmere retningslinjer for politiets håndtering av arrestanter. Både vaktchef og den politimannen som har foretatt pågrepelse, skal søke klarlagt om den pågrepnes tilstand er slik at legetilsyn antas nødvendig. I så tilfelle skal dette forordnes uten opphold, og vedkommende skal ikke settes i arrest før han er tilsett av lege eller annet kompetent helsepersonell. Arrestanter skal inspiseres hver halvtime, med mindre omstendighetene tilsier hyppigere tilsyn.

I Danmark er det gitt en egen forskrift om "detentionsanbringelse af berusede personer". Til forskjell fra Norge og Sverige framgår det av bestemmelsene at lege skal tilkalles for å undersøke den som blir innbrakt til politiet. Det er også nærmere bestemmelser om skjerpet tilsyn, bl.a. dersom unge under 15 år unntaksvis er innbrakt.

Det er reist spørsmål om det for eksempel kan gjøres endringer i pasientrettighetsloven for å sikre at helsepersonell involveres ved innbringelse til politiarrest. Forslagsstillerne mener det er mer naturlig med en bestemmelse om plikt til å få arrestanter undersøkt av helsepersonell i politiloven § 9 omtalt ovenfor.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Helen Rui og Knut Storberget, fra Høyre, lederen Trond Helleland, Carsten Dybevig og Linda Cathrine Hofstad, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Finn Kristian Marthinsen, og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, ser behovet for å gjennomgå regler, instruksverk og rutiner for politiets håndtering av arrestanter i politiarrestene og støtter derfor Politidirektoratets arbeid for å bedre dette, jf. justisministerens uttalelse i brev til komiteen av 7. mai d.å. (vedlegg). Komiteen peker på at andre tilsyn og kontrollordninger vil kunne bidra til bedring av sikkerheten i tillegg til at nødvendig helsepersonell involveres. Komiteen mener det er nødvendig at Politidirektoratets utredning skjer så raskt som mulig, slik at behovet for endringer og ressursbruk vil bli vurdert. Komiteen vil understreke hvor viktig det er med

politiets kontroll av de innbraktes tilstand i politiarrestene.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige endringer i politiloven § 9 slik at bestemmelsen sikrer at nødvendig helsepersonell involveres ved innbringelse til politiarrest av personer som med rimelig grunn kan anses for å kunne få alvorlige helsemessige skader grunnet inntak av rusmidler. Forslag til tilsvarende bestemmelser må fremmes for personer som innbringes til barnevernets institusjoner."

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og til det som står foran, og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige endringer i politiloven § 9 slik at bestemmelsen sikrer at nødvendig helsepersonell involveres ved innbringelse til politiarrest av personer som med rimelig grunn kan anses for å kunne få alvorlige helsemessig skader grunnet inntak av rusmidler. Forslag til tilsvarende bestemmelser må fremmes for personer som innbringes til barnevernets institusjoner.

Oslo, i justiskomiteen, den 6. juni 2002

Trond Helleland
leder

Linda Cathrine Hofstad
ordfører

Jan Arild Ellingsen
sekretær

Vedlegg

Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til justiskomiteen, datert 7. mai 2002

Dok. nr. 8:105 (2001-2002) - forslag om endring av regelverket slik at rusede personer som er til fare for seg selv, sikres medisinsk vurdering

Jeg viser til brev av 25. april d.å., vedlagt Dok. nr. 8:105 (2001-2002) fra representantene Olav Gunnar Ballo, Inga Marte Thorkildsen, Anne Helene Rui og Bjarne Håkon Hanssen om forslag endring av regelverket slik at rusede personer som er til fare for seg selv, sikres medisinsk vurdering, eventuelt medisinsk behandling eller overvåking.

Etter politiloven § 9 har politiet adgang til å innbringe berusede personer som forstyrrer den offentlige ro og orden eller lovlig ferdsel, forulemper andre eller volder fare for seg selv eller andre. Noen av disse personene kan ha behov for medisinsk assistanse eller behandling. Politiloven § 9 gir også en plikt til politiet ved at politiet *skal* besørge medisinsk undersøkelse, når det er nødvendig. Det er riktig som forslagsstillerne også påpeker, at politiloven på dette punktet gir rom for skjønn ved at politiet skal foreta en vurdering av behovet for legetilsyn. Dette er presisert i politiinstruksen § 9-2, 2. ledd, som pålegger både vaksjef og den polititjenestemannen som foretar pågripelsen, å forespørre eller på annen måte søke klarlagt om den pågrepnes tilstand er slik at legetilsyn antas nødvendig. En legeundersøkelse skal forordnes uten opphold. Vedkommende skal ikke settes i arrest før han eller hun er tilsett av lege eller annet kompetent legepersonell. Tidspunkt for og resultat av legeundersøkelsen skal anmerkes i vaktjournalen.

Politiinstruksen § 9-4 fastsetter at personer som innsettes i arrest, skal ha forsvarlig tilsyn og så vidt mulig anbringes slik at de ikke kommer til skade eller utsettes for unødige lidelser og slik at de ikke kan påføre andre skade. Det skal føres særlig tilsyn med arrestantens helbred og helsetilsyn og sørges for legetilsyn når dette antas påkrevet. Arrestantene skal inspiseres hver halvtime, med mindre omstendighetene tilsier hyppigere tilsyn. Tidspunktet for de enkelte inspeksjoner og resultat av disse skal anmerkes i vaktjournalen eller i annen godkjent journal.

Justisdepartementet har overfor politimestrene understreket i rundskriv av 13. april 1999 om kontroll med innbrakte i politiarrester at vaksjefen skal ta konkret stilling til det som skal foretas ved den enkelte inspeksjon, vurdert ut fra hva som er nødvendig i hvert enkelt tilfelle. Et minimum må være at den som utfører inspeksjonen ved selvsyn forsikrer seg om den innsattes situasjon, herunder om vedkommende trenger legehjelp.

Mens man i Norge har en plikt til å vurdere om det foreligger behov for legetilsyn ved innbringelse av berusede personer til politiarrest, har man i Danmark, noe også forslagsstillerne er inne på, en mer tvangsmessig (obligatorisk) bestemmelse for dette formålet. I

Danmark vil reglen være at alle som innbringes av politiet for beruselse, gir politiet anledning til å utøve skjønn om vedkommende skal bringes hjem, til sykehus eller til annen institusjon. Dersom det anses nødvendig å innbringe vedkommende i politiarrest, skal vedkommende undersøkes av lege.

Denne ordningen er nok langt mer ressurskrevende enn slik det er lagt opp i Norge. For eksempel ble det innbrakt om lag 17.000 i politiarrest i Oslo i 2000, mens tilsvarende tall for 2001 var ca. 18.000. Mer enn halvparten var innbrakt for beruselse. Et så høyt antall innbringelser vil legge beslag på store ressurser innen helsetjenesten, dersom det blir gjort obligatorisk å foreta legek kontroll eller annen medisinsk bistand av alle innbrakte.

Det er landets kommuner som etter kommunehelse-tjenesteloven § 1-1 skal sørge for nødvendig helsetjeneste for alle som bor eller midlertidig oppholder seg i kommunen. Retten til nødvendig helsehjelp, herunder legetjenester, gjelder også for innsatte i politiarrester. I forbindelse med Den europeiske torturovervåkingskomiteens besøk i Norge i 1999 tok komiteen også opp innsattes rett til tilgang til lege i sin rapport av mars 2000. Komiteen viste til at det var tilfeller der polititjenestemenn foretok vurdering av den pågrepnes anmodning om tilgang til en lege. Justisdepartementet mente i rundskriv til politimestrene 21. juli 2000 om rett til kontakt med nødvendig helsehjelp for innsatte i politiarrester, at det var uheldig at politiet foretok vurderingen av den pågrepnes ønske om å ta kontakt med sikte på helsehjelp. Behovet for og innholdet av helsehjelp må vurderes av dem som har kompetanse til det.

Det er i rundskrivet fastsatt retningslinjer for helsehjelp hvor hovedregelen i første punkt er at den innsatte skal gis rett til kontakt med nødvendig helsehjelp. Kontakten kan gjennomføres enten ved at politiet henvender seg til helsepersonell eller ved at den innsatte selv tar kontakt med helsepersonell. Rundskrivet gjelder i korte trekk helsetilbudet i arrestene, men inneholder for så vidt ikke noe konkret om politiets plikter ved innbringelse av arrestanter.

Etter min oppfatning er ikke forskjellene store i praksis mellom de norske og de danske ordningene, når det gjelder medisinsk vurdering og hjelp for personer som innbringes for beruselse. Rent generelt kan det sies at det kan være vanskelig å vurdere den innbraktes tilstand. Dersom politiet ikke får kontakt med vedkommende på grunn av beruselse eller han ikke er i stand til å gjøre rede for seg, er dette i seg selv et klart tegn på at politiet må kontakte lege. Det kan imidlertid være at det ved innbringelsen ikke er noe påfallende ved den innbrakte ut over det at han er beruset, men hvor tilstanden forverres etter hvert. Dette er i så fall noe som må avdekkes ved inspeksjonen. Den som inspiserer må derfor forvise seg om den innbraktes tilstand ved

disse inspeksjonene og ikke unnlate å oppnå nødvendig kontakt med vedkommende fordi han tror at den innbrakte "sover rusen ut".

Selv om våre regler for behandling av berusede personer som innbringes i politiarrest, har blitt forbedret de seneste årene, har det likevel skjedd tragiske dødsfall i arrestene. Politidirektoratet (POD) er derfor gitt i oppdrag å gjennomgå regler, instruksverk og rutiner for politiets håndtering av arrestanter i politiarrestene; gjennomgå og vurdere politiets behov for bistand fra helsepersonell ved innsettelse i arrest og under arrestopphold; gjennomgå og vurdere kommunikasjons- og

overvåkingsutstyr i arrestene; samt vurdere tilsynsordninger eller andre kontrollordninger som gjelder tilsynet med arrestanter i politiets varetekt.

På bakgrunn av de etter min oppfatning mindre forskjellene mellom nåværende ordninger på området og en ordning med legekontroll for alle innbrakte, og inn-til POD har gjennomført nevnte utredning, finner jeg ikke grunn til nå å gå inn for en endring slik forslagsstillerne fremmer. På bakgrunn av PODs utredning vil jeg vurdere behovet for endringer og ressursbruk og deretter eventuelt komme tilbake med forslag til nye regler.